

2024
KPSS

VATANDAŞLIK

ÇALIŞMA NOTLARI VE TESTLERİ

Özet Konu Anlatımı
Çözümlü Sorular
Cevaplı Testler

Karekod
Çözümlü

KPSS VATANDAŞLIK

Editör

Turgut MEŞE

Yazar

Komisyon

©

Bütün hakları Data Yayınlarına aittir.

Yayınevinin izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik yollarla ya da fotokopi yoluyla basımı, çoğaltılması ve dağıtımı yapılamaz.

Sertifika No

40447

Sayfa Tasarımı

Data Dizgi Grafik

Kapak Tasarımı

Data Grafik Tasarım

Baskı ve Cilt

Data Dijital Matbaacılık

ANKARA

DAIA

İLETİŞİM

İvedik Organize Sanayi Matbaacılar Sitesi

1518 Sok. Mat-Sit İş Merkezi No:2/20

Yenimahalle / ANKARA

Tel: 0 312 384 29 95 - 0 505 925 57 81

Fax: 0312 342 23 58

www.datayayinlari.com

bilgi@datayayinlari.com

İÇİNDEKİLER

TEMEL HUKUK BİLGİLERİ.....	1
ANAYASAL KAVRAMLAR	19
TÜRK ANAYASA TARİHİ	23
1982 ANAYASASI'NA GİRİŞ	25
TEMEL HAK VE ÖDEVLER.....	27
1982 ANAYASASI (YASAMA)	33
1982 ANAYASASI (YÜRÜTME).....	43
1982 ANAYASASI (YARGI)	47
İDARE HUKUKU	51
TÜRKİYE'NİN İDARİ YAPISI	57
İNSAN HAKLARI	61
ULUSLARARASI KURULUŞLAR.....	67
GENEL KÜLTÜR.....	71
CEVAP ANAHTARI.....	81

TOPLUMSAL HAYATI DÜZENLEYEN KURALLAR

- Toplum oluşturulan bireylerin uymak zorunda oldukları ödevleri ve kullanacakları yetkileri belirten kurallara **toplumsal/sosyal hayati düzenleyen kurallar** adı verilir. Bu kurallar dörde ayrılır:

	Tanım	Yaptırım Türleri	Yaptırım
DİN KURALLARI	Allah tarafından konulduğuna inanılan ve peygamberlere/insanlara kutsal kitaplar aracılığıyla ulaştırılmış emir ve yasaklardır.	<ul style="list-style-type: none"> • Günahkâr sayılma 	Manevi
GÖRGÜ KURALLARI	Bir kimsenin belli bir yerde, zamanda ve durumda ne şekilde davranması gerektiğini (yeme-içme, giyinme, oturma gibi) belirleyen kurallardır.	<ul style="list-style-type: none"> • Alay edilme • Kaba ve saygısız olarak nitelendirilme 	Manevi
AHLAK KURALLARI	İnsanların kendilerine ve diğer insanlara karşı olan görev ve sorumluluklarını düzenleyen davranış kurallarıdır.	<ul style="list-style-type: none"> • Ayıplanma • Kınama • Dışlanma 	Manevi
HUKUK KURALLARI	Toplum hâlinde yaşayan insanların birbirleriyle ve toplumla ilişkilerini düzenlemek üzere, devletin yetkili organları tarafından konulan ve uyulması zorunlu olan kurallardır. Hukuk Kurallarının Amacı: Toplumsal barışı, adaleti ve hukuksal güvenliği sağlamaktır. Düzeni korumak ve yeni gelişmelere cevap vermektir. Hukuk Kurallarının Özellikleri: Hukuk kuralları yaptırıma dayalıdır ve kişilik dışıdır. Hukuk kuralları <i>soyuttur, geneldir, sürekli, objektiftir.</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Tazminat • Ceza • Cebr-i icra 	Maddi

HUKUK KAVRAMININ ÇEŞİTLİ ANLAMLARI

Pozitif (Müspet) Hukuk

- Belirli bir dönemde bir ülkede yürürlükte bulunan yazılı ve yazısız hukuk kurallarının tümüne **pozitif (müspet) hukuk** denir.

Tabii (Doğal) Hukuk

- "Olması gereken hukuk" kavramını ifade eder. Yürürlükteki kanunlardan çıkan değil **doğadan kaynaklanan hukuk** demektir.

Mevzu Hukuk

- Bir ülkede yetkili bir makam tarafından konulmuş ve yürürlükte bulunan yazılı hukuk kurallarının tümüne **mevzu hukuk** denir.

HUKUK KURALLARININ ÇEŞİTLERİ

Tamamlayıcı Hukuk Kuralları

Taraflarca serbest iradeleri ile değiştirilebilen, değiştirilmedikleri takdirde de uygulanabilen kurallardır. **Örneğin;** *eşler Medeni Kanun'da öngörülmüş olan diğer mal rejimlerinden birini seçmişlerse edinilmiş mallara katılma rejimi uygulanır.*

Emredici (Amir) Hukuk Kuralları

Tarafların kesinlikle uymak zorunda oldukları, ortadan kaldıramadıkları kurallardır. Bu kurallar kanun ve yönetmeliklerde yazılıdır ve değiştirilemeyen bu kurallara uymak zorunludur. **Örneğin;** *kapalı mekânlarda sigara içmenin yasaklanması.*

Tanımlayıcı Hukuk Kuralları

Bir hukuksal kavramın veya kurumun anlamını, yasal unsur ve şartlarını belirtir. **Örneğin;** *yerleşim yeri, bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yerdir.*

Maddi Hukuk

- Toplum oluşturulan kişilerin birbirleri ve toplum ile olan ilişkilerini düzenleyen, kişilerin sahip olduğu hak ve yüklenildiği borçları belirleyen kurallara **maddi hukuk** denir.

Şekli Hukuk

- Uyuşmazlıkların çözümünde izlenecek usulü gösteren kurallara **şekli hukuk** denir.

Tarihi Hukuk

- Yürürlükten kalkmış olan hukuka **tarihi hukuk** denir.

Yorumlayıcı Hukuk Kuralları

Taraflarca düzenlenen ancak yeteri kadar açıklık taşımayan durum ve davranışların açıklanmasında kullanılan hukuk kurallarıdır. **Örneğin;** *kira bedeli ay başında ödenmek üzere kararlaştırılmış ama ay başının hangi gün olduğu belirtilmemişse kanuna göre bu, ayın ilk günüdür (her ayın biri).*

Yetki Verici Hukuk Kuralları

Kişilere birtakım işlemleri yapıp yapmama, birtakım yetkileri kullanıp kullanmama konusunda yetki sunan kurallardır. **Örneğin;** *mirasçının mirası kabul ve reddetme yetkisi.*

İlga Edici Hukuk Kuralları

Birtakım hukuk kuralları, var olan bir hukuk kuralını yürürlükten kaldırma amacı taşır. Bu tür kurallara ilga edici hukuk kuralları denir. **Örneğin;** *ölüm cezasının kaldırılması.*

HUKUK KURALLARINDA BOŞLUK

KANUN BOŞLUĞU

Olaya uygulanacak yazılı bir kural yoktur ya da vardır ama yeterli değildir.

Kural İçi Boşluk

- ★ Kanun koyucunun bilerek ve isteyerek bıraktığı boşluktur.
- ★ Hakim takdir yetkisini kullanır.

Kural Dışı Boşluk

- ★ Kanun koyucu tarafından bilmeyerek, istemeyerek bırakılan boşluktur.

Açık Boşluk

Olaya uygulanacak somut bir kural yoktur.

Örneğin; ölen bir kişinin cenaze masrafları, mal varlığı yoksa nereden karşılanacağına dair bir hüküm yoktur.

HUKUK BOŞLUĞU

Olaya uygulanacak yazılı ve yazısız bir kural yoktur.

Hakim hukuk yaratır.

Hakimin yarattığı hukuk, sadece hukuk yaratılan olay için geçerlidir.

Örtülü Boşluk

Olaya uygulanacak somut bir kural var ama kapsamı geniş tutulmuştur.

Örneğin; kanun ayırt etme gücüne sahip olmayan kişilerin sözleşmelerini geçersiz sayar. Fakat aldığı bilete ikramiye çıkması hâlinde sözleşme geçerli sayılır.

HUKUK KURALLARININ YAPTIRIMLARI (MÜEYYİDELER)

Yaptırım (Müeyyide) nedir?

Hukuk kurallarına uyulmaması durumunda, devlet kuvvetlerinin harekete geçerek kişileri hükümlerini yerine getirmeye zorlamasıdır.

YAPTIRIM TÜRLERİ

Ceza

- Kanunun suç işleyen kişiye uygulanmasını öngördüğü yaptırımdır. Türk Ceza Kanunu'na göre cezalar;
 - ▶ **Hapis cezaları;** ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve süreli hapis cezaları şeklinde üç grupta düzenlenmiştir.
 - ▶ **Adli para cezası;** 5 günden az, 730 günden fazla olamaz. Bir gün karşılığı en az 20, en fazla 100 liradır.

Cebr-i İcra (Zorla Yerine Getirme)

- Bir borç ilişkisinde borcunu kendi rızasıyla yerine getirmeyen borçlunun devlet gücü aracılığıyla bu borcunu yerine getirmeye zorlanmasıdır.
 - ▶ **Örneğin;** öğrenim kredisi borcunu ödemeyen kişiye ödeme emrinin gönderilmesine rağmen borç ödenmemişse kişinin banka hesaplarına bloke konulması.

Tazminat

- Hukuka aykırı hareket eden kişinin, bu hareketi sonucunda meydana gelen zararı ödemesidir. Maddi ve manevi tazminat olmak üzere ikiye ayrılır.
 - ▶ **Örneğin;** birinin arabasına zarar vermek maddi tazminat, birine hakaret etmek ise manevi tazminattir.

İptal

- Hukuk kurallarına aykırı bir biçimde yapılmış idari işlemlerin idari yargı organlarınca ortadan kaldırılması durumudur.

Hükümsüzlük (Geçersizlik)

- Bir hukuki işlemin kanunun öngördüğü şekilde yapılmaması hâlinde geçersiz sayılmasıdır.
- Yokluk, tek taraflı bağlamazlık ve butlan olmak üzere üçe ayrılır.

Yokluk

- Hukuki işlemlerin kurucu öğelerinde meydana gelen eksiklik veya sakatlıktır.
 - ▶ **Örneğin;** resmi evlendirme memuru önünde yapılmayan evlilik yok hükmündedir.

Tek Taraflı Bağlamazlık

- Hukuki işlemin taraflarından birinin sözleşme yapma ehliyetine sahip olmamasıdır.
 - ▶ **Örneğin;** ayırt etme gücüne sahip bir küçüğün yaptığı sözleşme küçüğü bağlamaz ama diğer tarafı bağlar. Ancak velisinin onayı ile sözleşme geçerli hâle gelir.

Butlan

- Hukuki işlemin geçersiz kabul edilmesi durumudur.

Mutlak Butlan (Kesin Hükümsüzlük): Hukuki işlemin kesin olarak geçersiz sayılmasıdır. **Örneğin;** akıl sağlığı yerinde olmayan bir kişinin yapmış olduğu evlilik bu duruma örnektir.

Nispi Butlan (İptal Edilebilirlik): Bir hukuki işlemde, işlemi oluşturan iradelerden birindeki sakatlık sebebiyle geçersiz sayılmasıdır. **Örneğin;** sarhoşken yapılan evlilik bu duruma örnektir.

DEMOKRASİ KAVRAMI

Halkın doğrudan ya da temsilcileri aracılığıyla kendi kendini yönetmesine **demokrasi** denir.

Doğrudan Demokrasi

- ★ Temsilci yoktur.
- ★ Milletvekilleri yoktur.
- ★ Halk kendi kendini yönetir.
- ★ Günümüzde uygulanmamaktadır.

Yarı Doğrudan Demokrasi

- ★ Halk; temsilciyi seçer, yönetime de katılır.
- ★ Referandum vardır.
- ★ Halk girişimi vardır.
- ★ Halk vetosu vardır.
- ★ Temsilcilerin azlı vardır.

Temsili Demokrasi

- ★ Temsilciler vardır.
- ★ Halk, oy kullanarak temsilcileri seçer.
- ★ Milli egemenlik anlayışına dayanır.
- ★ Türkiye Cumhuriyeti temsili demokrasi ile yönetilir.

Çoğunlukçu

- ▶ Azınlık düşünceleri dikkate alınmaz.
- ▶ Yönetime katılım hakkı çoğunlukta.
- ▶ 1921 Anayasası, 1924 Anayasası, 1982 Anayasası

Çoğulcu

- ▶ Azınlık düşünceleri dikkate alınır.
- ▶ Yönetime katılım yüksektir.
- ▶ 1961 Anayasası

İKTİDAR KAVRAMI

Kurucu İktidar: Hem anayasa yapar hem de anayasayı değiştirebilir.

- **Tali Kurucu:** Anayasayı değiştirir. Hukukidir. Sınırlıdır.
- **Asli Kurucu:** Anayasayı yapar. Hukuk dışıdır. Sınırsızdır. Devrim, darbe ve ihtilal sonucunda ortaya çıkar.

Kurulmuş İktidar: Anayasada hiçbir değişiklik yapmadan olanı uygular.

ANAYASA KAVRAMI

Anayasa; bir devletin kuruluşunu, örgütlenişini, temel organlarının işleyişini ve birbirleriyle olan ilişkilerini, devlet iktidarının el değiştirmesini düzenleyen ve kişilerin temel hak ve özgürlüklerini güvence altına alan kurallar bütünüdür.

Yazılı Olup Olmamasına Göre

Yazılı Anayasa

Bir anayasada bulunması gereken kural-
ların yetkili bir organ tarafından belirli bir
belge içinde toplanmasıdır.

Yazılı Olmayan Anayasa

Geleneksel anayasa olarak bilinir. Toplum
içinde uzun süre tekrarlanan ve bağlayıcı
cılığına inanılan uygulamalardan oluşur.

Ayrıntılarına Göre

Çerçeve Anayasa

Kanunlara geniş düzenleme alanı bira-
kan, kısa ve öz hükümlerden oluşan
anayasadır.

Kazuistik (Ayrıntılı) Anayasa

Madde sayısı fazla, uzun ve ayrıntılı
kurallardan oluşan, kesin hükümlerin
belirlendiği anayasadır.

Değiştirilebilme Özelliğine Göre

Yumuşak Anayasa

Değiştirilmesi sıradan kanunlarla aynı
usullere bağlanmış ve aynı organlarca
değiştirilebilen anayasalardır.

Sert Anayasa

Normal kanunlardan daha farklı usullerle
değiştirilebilen, değişmesinde ise daha
zor şartların arandığı anayasadır.

Sened-i İttifak (1808)

- Osmanlı Devleti'nde anayasacılık hareketleri 1808 tarihli Sened-i İttifak'la başlar.
- Misak (sözleşme) biçiminde ilan edilmiştir.
- Osmanlı Devleti, ayanları tanıyarak hukukileştirmiştir.
- Padişahın yetkileri sınırlandırılmış ve padişah ilk defa kendi otoritesi yanında bir güç kabul etmiştir.
- İngilizlerin XIII. yüzyıl başlarında kabul ettiği Magna Carta'ya (1215) benzemektedir.
- Sened-i İttifak bir anayasa değil, anayasal bir belge niteliğindedir.

İslahat Fermanı (1856)

- Müslümanlar ile Gayrimüslimler arasındaki ayrım kaldırılmıştır.
- Cizye ve iltizam kaldırılmıştır.
- Gayrimüslimlere küçük düşürücü sözler söylenmesi yasaklanmıştır.

Tanzimat Fermanı (1839)

- Türklerin ilk haklar beyannamesi olarak kabul edilir. Halkın gelire göre vergi vermesi ve askerlik işlerinin de bir sisteme bağlanması kararlaştırılmıştır.
- Padişah kanunun üstünlüğünü ilk kez kabul etmiştir. Avrupa hukuk kuralları geçerli olmaya başlamıştır. Herkes için can, mal ve ırz güvenliğinin düzene kavuşturulması kararlaştırılmıştır.
- Padişahın yetkileri bu fermanla sınırlandırılmış, demokrasiye geçişin ilk adımı atılmıştır.
- Mahkemeler halka açık yapılacak, mahkeme kararı olmadan kimse idam ve sürgün edilmeyecek kararı alınmıştır.

- Yabancılar mülk edinme hakkı getirilmiştir.

- Azınlıklara devlet memuru olma ve Türk okullarında okuyabilme ve kendi dinlerinde öğretim yapan okullar açabilme imkanı tanınmıştır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NDEKİ ANAYASAL GELİŞMELER

Kanun-i Esasi (1876)

- Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk ve tek anayasasıdır.
- Çift meclisli bir anayasadır.
- Yürütme yetkisi Heyet-i Vükelaya (Bakanlar Kurulu), yasama yetkisi Ayan Meclisi ve Mebusan Meclisine verilmiştir.
- Padişahın; meclisi feshetme, sürgün ve kanunları veto yetkisi bulunur.
- Yerel yönetimler ilk kez bu anayasada düzenlenmiştir.
- İlk defa seçme-seçilme hakkı görülmüştür.
- İlk kez genel seçim, gizli oy ve basit çoğunluk ilkeleri uygulamaya konulmuştur.

1876 Anayasası'ndaki 1909 Değişiklikleri

- ▶ Padişahın yetkileri meclis karşısında azaltılmıştır.
- ▶ Padişahın sürgün ve meclisi açma-kapama yetkisi kaldırılmıştır.
- ▶ Basına sansür uygulanamayacağı düzenlenmiştir.
- ▶ Haberleşmenin gizliliği ilkesi kabul edilmiştir.

1921 Anayasası (Teşkilat-ı Esasiye)

- Yumuşak, çerçeve, en kısa ve öz anayasadır.
- Tek yumuşak anayasamızdır.
- Milli egemenlikten ilk kez bahsedilmiştir.
- Yasama, yürütme ve yargı meclisin elindedir. (Güçler birliği)
- Temel hak ve ödevlerle ilgili herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır.
- İlk kez yerinden yönetim ilkesi benimsenmiştir.

1921 Anayasası'ndaki 1923 Değişiklikleri

- ▶ Devletin şekli cumhuriyettir.
- ▶ Devletin dini İslam'dır.
- ▶ Devletin dili Türkçedir.
- ▶ Devletin başkenti Ankara'dır.
- ▶ Devletin başkanı cumhurbaşkanıdır.
- ▶ Cumhurbaşkanlığı süresi 4 yıldır.

1924 Anayasası

- Cumhuriyetin ilanından sonra kabul edilen ilk anayasadır.
- Sert ve kazuistik bir anayasadır.
- Güçler birliği, görevler ayrılığı (karma sistem) benimsenmiştir.
- Değiştirilemeyecek hükümler ilk defa bu anayasada belirtilmiştir.

1924 Anayasası'ndaki Değişiklikler

- ▶ 1928'de "Devletin dini İslam'dır." maddesi anayasadan çıkarılmıştır.
- ▶ 1929'da "Toprak Reformu" ile ilgili madde eklenmiştir.
- ▶ 1930-1934'te kadınlara belediye, muhtarlık, vekillik seçimlerine katılma hakkı verilmiştir.
- ▶ 1937'de laiklik ve diğer Atatürk ilkeleri anayasaya eklenmiştir.

1924 Anayasası Dönemindeki Gelişmeler

- 1946'da çok partili hayata ve tek dereceli seçim sistemine geçilmiştir. Seçimlerin 4 yılda bir yapılması kararı alınmıştır.
- 1950 yılında ilk kez gizli oy - açık sayım ve döküm ilkesi uygulanmıştır.

1961 Anayasası

- Sert, kazuistik, çoğulcu bir anayasadır.
- Kurucu meclis tarafından hazırlanmıştır.
- Halkoyuyla kabul edilmiştir.
- Güçler ayrılığı ilkesi benimsenmiştir.
- Sosyal devlet ilkesi ilk kez bu anayasada yer almıştır.
- Parlamenter hükümet biçimi benimsenmiştir.
- Milli Güvenlik Kurulu, Anayasa Mahkemesi, Devlet Planlama Teşkilatı, Yüksek Hâkimler Kurulu kurulmuştur.

1961 Anayasası'ndaki 1971-1973 Değişiklikleri

- ▶ Yürütme güçlendirilmiştir.
- ▶ Bakanlar Kuruluna KHK çıkarma yetkisi tanınmıştır.
- ▶ TRT'nin özerkliği kaldırılmış, üniversitelerin özerkliği zayıflatılmıştır.
- ▶ Yargı denetimine sınırlamalar getirilmiştir.
- ▶ Temel hak ve özgürlüklere genel sınırlama sebebi getirilmiştir.
- ▶ Askeri Yüksek İdare Mahkemesi (AYİM) ve Devlet Güvenlik Mahkemeleri (DGM) kurulmuştur.

1921 Anayasası

Çoğunlukçu

Yumuşak

Çerçeve

Meclis Hükümeti

Kuvvetler Birliği

1924 Anayasası

Çoğunlukçu

Sert

Ayrıntılı

Karma Hükümet

Kuvvetler Birliği
Görevler Ayrılığı

1961 Anayasası

Çoğulcu

Sert

Ayrıntılı

Parlamenter Sistem

Kuvvetler Ayrılığı

1982 Anayasası

Çoğunlukçu

Sert

En Ayrıntılı

Parlamenter Sistem

Kuvvetler Ayrılığı

YASAMA

- Yasama yetkisi, Türk milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisi'nindir. Bu yetki devredilemez.
- Yasamaya ait bazı ilkeler şunlardır:

Yasamanın Genelliği: TBMM'nin dilediği her konuda işlem yapabilmesidir.

Yasamanın Asıllığı (İkellığı): Yasama organının bir konuya ilişkin doğrudan doğruya, araya başka bir işlem girmesine gerek duymaksızın kanun çıkarabilmesi anlamına gelmektedir.

Yasamanın Devredilmezliği: Yasama yetkisi Türk milleti adına TBMM'ye aittir. Bu yetki başka organa devredilemez.

Yasamanın Sürekliliği: Yasama yetkisinin hiçbir şekilde kesintiye uğramamasıdır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

Kuruluşu

- Meclis, genel oyla seçilen altı yüz (600) milletvekilinden oluşur.
- Milletvekilleri göreve başlarken and içerler.
- Milletvekilleri seçtikleri bölgeyi veya kendilerini seçenleri değil, bütün milleti temsil ederler.

MİLLETVEKİLİ SEÇİMİ

Milletvekili Seçilme Şartları

- Türk vatandaşı olmak, 18 yaşını doldurmuş olmak ve kısıtlı olmamak
- En az ilkokul mezunu olmak, askerlikle ilişkisi olmamak
- Kamu hizmetinden yasaklı olmamak
- Taksirli suçlar dışında toplam bir yıl veya daha fazla hapis ile ağır hapis cezasına hüküm giymemiş olmak
- Anayasanın 76. maddesinde sayılan suçlardan hüküm giymemiş olmak

✍ **Milletvekili Olabilmeleri İçin Görevden Çekilmesi Gereken Kişiler;** Hakim ve savcılar, yüksek yargı organları mensupları, devlet memurları, Türk Silahlı Kuvvetleri mensupları, YÖK üyeleri, işçi niteliği taşımayan kamu görevlileri, Yükseköğretim Kurumlarındaki öğretim elemanları

Milletvekilliğin Düşmesi

Kendiliğinden Sona Erme	TBMM Kararı İle Sona Erme
<ul style="list-style-type: none"> • Ölüm • Seçimlerin yenilenmesi • Bakan seçilme • Cumhurbaşkanı yardımcısı seçilme • Cumhurbaşkanı seçilme • Vatandaşlıktan çıkarılma 	<ul style="list-style-type: none"> • İstifa • Devamsızlık • Bağdaşmazlık hâllerinde ısrar
	Mahkeme Kararı İle Sona Erme
	<ul style="list-style-type: none"> • Kısıtlanma • Kesin hüküm giyme

✍ Milletvekilliğinin Düşmediği Haller

- TBMM Başkanı seçilme
- Partisinden istifa etme
- Dokunulmazlığın kaldırılması
- Partinin kapatılmasına sebep olma

Yüksek Seçim Kurulu

- Yüksek Seçim Kurulu 7 asıl ve 4 yedek üyeden oluşur. Üyelerin altısı Yargıtay, beşi Danıştay Genel Kurullarınca kendi üyeleri arasından seçilir. Üyeler, salt çoğunluk ve gizli oyla aralarından bir başkan ve bir başkan vekili seçerler.
- Seçimlerin başlamasından bitimine kadar, seçimin düzen içinde yönetimi, seçim süresince ve seçimden sonra seçim konularıyla ilgili bütün yolsuzlukları, şikayet ve itirazları inceleme ve kesin karara bağlama ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin seçim tutanaklarını ve Cumhurbaşkanlığı seçim tutanaklarını kabul etme görevi Yüksek Seçim Kurulundadır.

TBMM VE CUMHURBAŞKANININ SEÇİM DÖNEMİ

Normal Seçimler

- Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri 5 yılda bir aynı günde yapılır.
- Görev süresi biten milletvekili yeniden seçilebilir.
- Cumhurbaşkanlığı seçiminde birinci oylamada gerekli çoğunluk sağlanamaması hâlinde ikinci oylama yapılır.

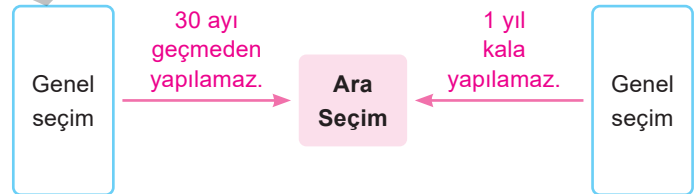
✍ **Not:** Bir kimse aynı zamanda hem milletvekilliğine hem de cumhurbaşkanlığına aday olamaz ve aday gösterilemez.

Erken Seçim

- 1982 Anayasası'na göre Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimlerini yenileme yetkisi TBMM ve Cumhurbaşkanı'na aittir.
- TBMM, üye tam sayısının beşte üç çoğunluğu (360) ile seçimlerin yenilenmesini isteyebilir. Bu hâlde TBMM seçimleri Cumhurbaşkanlığı seçimiyle beraber yapılır.
- Anayasaya göre Cumhurbaşkanı da hiçbir gerekçe göstermeden seçimlerin yenilenmesini isteyebilir.

Ara Seçimler

- Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliklerinde boşalma olması hâlinde, ara seçime gidilir.
- Ara seçim, her seçim döneminde bir defa yapılır.

✍ **Not:** Savaş sebebiyle yeni seçimlerin yapılmasına imkân görülmezse, Türkiye Büyük Millet Meclisi, seçimlerin 1 yıl geriye bırakılmasına karar verebilir.

TEST 18

(Çözümler için karekodu okutunuz.)

1. 1982 Anayasası'na göre yasama dokunulmazlığının kaldırılması ve milletvekilliğinin düşmesi kararlarının denetlenmesi hakkında aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Anayasa Mahkemesine yapılacak iptal başvurusunu ilgili milletvekili ya da başka bir milletvekili yapabilir.
 B) Dokunulmazlığın kaldırılması kararının hukuka aykırı olarak alındığı Anayasa Mahkemesi tarafından saptanın ve iptal kararı verilirse dokunulmazlık kullanılmaya devam edilir.
 C) İlgililer Meclis Genel Kurulu kararının alındığı tarihten başlayarak yedi gün içinde Anayasa Mahkemesine başvurabilir.
 D) Anayasa Mahkemesi iptal istemini reddederse dokunulmazlığı kaldırılan milletvekilini Yüce Divan sıfatıyla yargılar.
 E) Anayasa Mahkemesi iptal istemini on beş gün içerisinde karara bağlar.

2. Türkiye Büyük Millet Meclisinde Genel Kurulun belli bir günde açılan toplantısına ne ad verilir?

- A) Oturum B) Birleşim C) Görüşme
 D) Söyleşim E) Toplantı

3. 1982 Anayasası'na göre TBMM başkanlık seçiminin birinci veya ikinci turda tamamlanabilmesi için Meclis üye tamsayısına göre hangi çoğunluk aranır?

- A) 2/4 B) 1/5 C) 2/3
 D) 3/5 E) 2/5

4. 1982 Anayasası'na göre anayasa değişikliğine ilişkin kanun teklifleri meclis üye tamsayısı dikkate alındığında aşağıdaki oranların hangisinden daha az oy alırsa doğrudan reddedilir?

- A) 3/5 B) 2/5 C) 1/4
 D) 1/2 E) 2/3

5. 1982 Anayasası'na göre Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin yasama yılının başlangıç günü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Eylül ayının birinci günü
 B) Eylül ayının on beşinci günü
 C) Ekim ayının birinci günü
 D) Ekim ayının on beşinci günü
 E) Ocak ayının birinci günü

6.

- I. Anayasa değişikliğine ilişkin kanunların kabulü
 II. Genel veya özel af ilanına ilişkin kanunların kabulü
 III. Uluslararası antlaşmaların onaylanmasının uygun bulunmasına ilişkin kanunların kabulü
 IV. Temel kanunların kabulü
 V. Bütçe kanunlarının kabulü

Yukarıdaki kanunlardan hangileri, TBMM'de herhangi bir nitelikli çoğunluk aranmadan görüşülüp kabul edilebilecek kanunlar arasında yer alır?

- A) II, III ve V B) II, III ve IV C) III, IV ve V
 D) I, III ve IV E) II, IV ve V

7. 1982 Anayasası'na göre TBMM bir yasama dönemi içerisinde en fazla kaç ay tatil yapar?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

8. 1982 Anayasası'na göre TBMM'nin karar yeter sayısı olan salt çoğunluk aşağıdakilerden hangisinden az olamaz?

- A) TBMM üye tamsayısının dörtte birinin bir fazlasından
 B) TBMM üye tamsayısının üçte ikisinin bir fazlasından
 C) TBMM üye tamsayısının yarısının bir fazlasından
 D) TBMM üye tamsayısının beşte üçünün bir fazlasından
 E) TBMM üye tamsayısının beşte birinin bir fazlasından

YÜRÜTME

2017 anayasa değişikliğiyle Bakanlar Kurulu kaldırılarak yürütme organının ikili yapısına son verilmiştir. Yürütme yetkisi ve görevi; Cumhurbaşkanı tarafından, anayasaya ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir.

CUMHURBAŞKANI

Adaylık ve Seçimi

- Cumhurbaşkanı doğrudan halk tarafından seçilir. Cumhurbaşkanı'nın sahip olması gereken bazı yeterlilikler şunlardır:
 - ▶ Türk vatandaşı olmak
 - ▶ 40 yaşını doldurmuş olmak ve yükseköğrenim yapmış olmak
 - ▶ Milletvekili seçilme yeterliliğine sahip olmak
- Cumhurbaşkanı'nın görev süresi 5 yıldır; bir kimse, en fazla iki defa Cumhurbaşkanı seçilebilir.

Cumhurbaşkanlığına Aday Gösterebilecekler

- Siyasi parti grupları
- En son yapılan seçimlerde toplam geçerli oyların tek başına veya birlikte en az %5'ini almış olan siyasi partiler
- En az 100 bin seçmen

Not: Bir kimse hem milletvekilliğine hem de Cumhurbaşkanlığına aday olamaz, aday gösterilemez.

CUMHURBAŞKANLIĞI SEÇİMİ

- Cumhurbaşkanlığı seçimi en çok 2 turda genel oyla yapılır.
- 1. turda geçerli oyların **salt çoğunluğunu** alan aday, Cumhurbaşkanı seçilir.
- Bu turda oylamada çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamayı izleyen **ikinci pazar günü** 2. tur için oylama yapılır.
- 2. turda, 1. turda en çok oy almış iki aday katılır ve geçerli oyların çoğunluğunu alan aday, Cumhurbaşkanı seçilir.
- 2. turda tek adayın kalması hâlinde bu oylama referandum şeklinde yapılır.
- Aday, geçerli oyların **salt çoğunluğunu** aldığı takdirde Cumhurbaşkanı seçilir.
- Oylamada adayın geçerli oyların çoğunluğunu alamaması hâlinde kesin sonuçların ilanından sonra gelen **45. günü takip eden ilk pazar günü** sadece Cumhurbaşkanı seçimi yapılır.
- Cumhurbaşkanlığı seçimi, bir önceki seçim tarihten itibaren **5 yılın dolmasından önceki son pazar günü** yapılır.

Not: Cumhurbaşkanı seçilen milletvekilinin TBMM üyeliği sona erer ancak varsa parti ile ilişkisi kesilmez.

CUMHURBAŞKANININ GÖREV VE YETKİLERİ

- Cumhurbaşkanı devletin başıdır, yürütme yetkisi Cumhurbaşkanı'na aittir.
- Cumhurbaşkanı, devlet başkanı sıfatıyla Türkiye Cumhuriyeti'ni ve Türk milletinin birliğini temsil eder; anayasanın uygulanmasını, devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını temin eder.

- Gerekli gördüğü takdirde, yasama yılının ilk günü Türkiye Büyük Millet Meclisinde açılış konuşmasını yapar.
- Ülkenin iç ve dış siyaseti hakkında Meclise mesaj verir.
- Kanunları yayımlar. Kanunları tekrar görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderir.
- Cumhurbaşkanı yardımcılarını ve bakanları atar ve görevlerine son verir.
- Üst kademe kamu yöneticilerini atar, görevlerine son verir ve bunların atanmalarına ilişkin usul ve esasları Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenler.
- Yabancı devletlere Türkiye Cumhuriyeti'nin temsilcilerini gönderir, Türkiye Cumhuriyeti'ne gönderilecek yabancı devlet temsilcilerini kabul eder.
- Milletlerarası antlaşmaları onaylar ve yayımlar.
- Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunları gerekli gördüğü takdirde halkoyuna sunar.
- Milli güvenlik politikalarını belirler ve gerekli tedbirleri alır.
- Meclis adına Türk Silahlı Kuvvetlerinin Başkomutanlığını temsil eder.
- Türk Silahlı Kuvvetlerinin kullanılmasına karar verir.
- Sürekli hastalık, sakatlık ve kocama sebebiyle kişilerin cezalarını hafifletir veya kaldırır.
- Cumhurbaşkanı, yürütme yetkisine ilişkin konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarabilir.
- Temel haklar, kişi hakları ve ödevleriyle siyasi haklar ve ödevler olağan dönem Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenemez.
- Anayasada kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda ve kanunda açıkça düzenlenen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz.
- Türkiye Büyük Millet Meclisinin aynı konuda kanun çıkarması durumunda, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi hükümsüz hâle gelir.
- Cumhurbaşkanı, kanunların uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla yönetmelikler çıkarabilir.

Not: Cumhurbaşkanı; Yüksek Seçim Kuruluna, Sayıştaya ve Kamu Başdenetçiliği Kurumuna üye ve başkan, yargıtaya üye, yüksek mahkemelere başkan seçemez.

CUMHURBAŞKANINA VEKÂLET

- Cumhurbaşkanı'nın hastalık ve yurt dışına çıkma gibi sebeplerle geçici olarak görevinden ayrılması hallerinde, Cumhurbaşkanı yardımcısı Cumhurbaşkanı'na vekâlet eder ve Cumhurbaşkanı'na ait yetkileri kullanır.
- Cumhurbaşkanlığı makamının herhangi bir nedenle boşalması ve genel seçime **bir yıl ve daha az süre** kalması hâlinde Cumhurbaşkanı seçimi makamın boşaldığı günden sonra gelen **60. günü takip eden ilk pazar günü** TBMM genel seçimiyle birlikte yapılır.

TEST 24

(Çözümler için karekodu okutunuz.)

1. Anayasa Mahkemesi aşağıdakilerden hangisini Yüce Divan sıfatıyla yargılayamaz?

- A) Cumhurbaşkanı yardımcısı
- B) Vali
- C) Cumhurbaşkanı
- D) İçişleri Bakanı
- E) Adalet Bakanı

2. Anayasa Mahkemesi, anayasa değişikliklerini hangi bakımdan inceler ve denetler?

- A) Şekil
- B) Usul
- C) Uygulama
- D) Yaptırım
- E) Esas

3. Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ve TBMM içtüzüğüne şekil ve esas bakımından iptal davası açmaya;

- I. Cumhurbaşkanı
- II. TBMM'de en fazla üyeye sahip iki siyasi parti grubu
- III. TBMM üye tamsayısının en az onda biri (1/10) tutarındaki üyeler

yukarıdakilerden hangileri yetkilidir?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

4. 1982 Anayasası'na göre Anayasa Mahkemesi üyelerinin görev süresi kaç yıldır?

- A) 9
- B) 10
- C) 11
- D) 12
- E) 13

5. 1982 Anayasası'na göre Anayasa Mahkemesi ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Yüce Divan kararlarına karşı yeniden inceleme başvurusu yapılamaz.
- B) Genelkurmay Başkanı Yüce Divanda yargılanır.
- C) Anayasa Mahkemesi kararları kesindir.
- D) İptal kararları gerekçesi yazılmadan açıklanamaz.
- E) Anayasa Mahkemesi 15 üyeden oluşur.

6. Bakanların cezai sorumluluğuna ilişkin davalar aşağıdaki mahkemelerden hangisinde görülür?

- A) Yargıtayda
- B) Danıştayda
- C) Yüce Divan sıfatıyla Anayasa Mahkemesinde
- D) Asliye Hukuk Mahkemesinde
- E) Bölge İdare Mahkemesinde

7.

- I. Yüksek Seçim Kurulu
- II. Danıştay
- III. Sayıştay
- IV. Yargıtay

1982 Anayasası'na göre yukarıdakilerden hangileri Anayasa Mahkemesine üye seçiminde aday gösterebilir?

- A) I, II ve IV
- B) II, III ve IV
- C) III ve IV
- D) II ve IV
- E) I, II, III ve IV

8. 1982 Anayasası'na göre Anayasa Mahkemesi kaç üyeden oluşur?

- A) 15
- B) 13
- C) 11
- D) 19
- E) 17

YARGI

- Yargı; bağımsız ve tarafsız mahkemelerin hukuki uyumsuzlukları ve hukuka aykırılık iddialarını kesin olarak karara bağlama yetkisi olarak tanımlanır.
- 1982 Anayasası'nın 9. maddesine göre yargı yetkisi Türk milleti adına bağımsız ve tarafsız mahkemelerce kullanılır.

Mahkemelerin Bağımsızlığı

- Hakimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm verirler.
- Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hakimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz.

Hâkimlik ve Savcılık Teminatı

- Hâkimler ve savcılar azlolanamaz (görevine son verilemez). Kendileri istemedikçe anayasada gösterilen yaştan önce emekliye ayrılamaz.
- Bir mahkemenin veya kadronun kaldırılması sebebiyle de olsa aylık, ödenek ve diğer özlük haklarından yoksun kılınamaz.

Hakimlik ve Savcılık Mesleği

- Hakimler ve savcılar adli ve idari yargı hakim ve savcılar olarak görev yaparlar.
- Hakimler, mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatı esaslarına göre görevlerini ifa ederler.
- Hakimler ve savcılar 65 yaşını bitirinceye kadar hizmet görürler.
- Hakimler ve savcılar, kanunda belirtilenlerden başka, Resmî ve özel hiçbir görev alamazlar.
- Hakimler ve savcılar idari görevleri yönünden Adalet Bakanlığına bağlıdırlar.

Mahkemelerin Kuruluşu

- Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir.

ANAYASA MAHKEMESİ

- Anayasa Mahkemesi 15 üyeden oluşur. Üyelerin 3'ünü TBMM, 12'sini ise Cumhurbaşkanı seçer. Anayasa Mahkemesine üye seçilebilmek için 45 yaşın doldurulmuş olması gerekir.

Cumhurbaşkanı	2 üye	• Danıştay Genel Kurulundan
	3 üye	• Yargıtay Genel Kurulundan
	3 üye	YÖK'ün belirlediği öğretim üyelerinden • En az ikisi hukukçu olmalı • Profesör ya da doçent öğretim üyeleri
	4 üye	• En az 20 yıl görev yapmış olmalı ▶ Üst kademe yöneticileri ▶ 1. derece hakim ve savcılar ▶ Serbest avukatlar ▶ En az 5 yıl raportörlük yapmış AYM raportörleri

TBMM	2 üye	• Sayıştay Genel Kurulundan
	1 üye	• Baro başkanlarının aday gösterdiği serbest avukatlar arasında

Üyelerin Görev Süresi

- Anayasa Mahkemesi üyeleri 12 yıl için seçilirler.
- Bir kimse iki defa Anayasa Mahkemesi üyesi seçilemez.
- Anayasa Mahkemesi üyeleri 65 yaşını doldurunca emekliye ayrılırlar.

Görev ve Yetkileri

- Kanunların, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün Anayasaya şekil ve esas bakımından uygunluğunu denetlemek
- Anayasa değişikliklerinin sadece şekil bakımından Anayasaya uygunluğunu incelemek ve denetlemek
- Bireysel başvuruları karara bağlamak
- Siyasi partilerin kapatılması hakkındaki davalara bakmak ve mali denetimini yapmak
- Milletvekili dokunulmazlığının kaldırılması ve üyeliğin düşmesi kararlarına karşı açılan davalara bakmak
- Kendi üyeleri arasından Uyuşmazlık Mahkemesine başkan seçmek
- Anayasada belirtilen kişileri Yüce Divan sıfatıyla yargılamak

 Anayasa Mahkemesinde Yüce Divanda yargılana-bilecek kamu görevlileri şunlardır: Cumhurbaşkanı, TBMM başkanı, Cumhurbaşkanlığı yardımcısı, Bakanlar, Anayasa Mahkemesi üyeleri ve başkanı, Yargıtay üyeleri ve başkanı, Danıştay üyeleri ve başkanı, Yargıtay Cumhuriyet başsavcısı ve başsavcı vekili, Danıştay başsavcısı, Hakimler ve Savcılar Kurulu başkan ve üyeleri, Sayıştay başkan ve üyeleri, Genelkurmay başkanı, Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri komutanları

Anayasa Mahkemesinde İptal Davası Açmaya Yetkili Olanlar

- Kanunlara esas bakımından, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerine ve TBMM içtüzüğüne ise hem esas hem de şekil bakımından iptal davası açmaya yetkili olanlar şunlardır:
 - ▶ Cumhurbaşkanı
 - ▶ TBMM üye tamsayısının en az beşte biri (1/5)
 - ▶ TBMM'de en fazla üyeye sahip iki siyasi parti grubu
- Anayasa değişikliklerine ve kanunlara şekil bakımından iptal davası açmaya yetkili olanlar şunlardır:
 - ▶ Cumhurbaşkanı
 - ▶ TBMM üye tamsayısının en az beşte biri (1/5)

Dava Açma Süresi

- Anayasa Mahkemesinde doğrudan doğruya iptal davası açma hakkı, iptali istenen kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi veya içtüzüğü'nün Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak altmış gün sonra düşer.

YARGITAY (ADLİ YARGI)

- Adli yargıda görevli mahkemeler tarafından verilen kararların **son inceleme merciidir**.
- Kanunla gösterilen belli davalara da **ilk ve son derece mahkemesi** olarak bakar.
- Yargıtay üyelerinin tamamı Hakimler ve Savcılar Kurulunca seçilir.
- Yargıtay üyeleri **12 yıl** için seçilir. Bir kimse iki defa Yargıtay üyesi seçilemez.
- Yargıtay Cumhuriyet başsavcısı ve Cumhuriyet başsavcı vekili, Yargıtay Genel Kurulunun kendi üyeleri arasından gizli oyla belirleyeceği **5 aday** arasından Cumhurbaşkanı tarafından **4 yıl** için seçilir. Süresi bitenler yeniden seçilebilirler.

İlk Derece Mahkemeleri: Asliye Ceza Mahkemesi, Ağır Ceza Mahkemesi, Sulh Hukuk Mahkemesi, Asliye Hukuk Mahkemesi

İstinaf Mahkemesi: Bölge Adliye Mahkemesi

Temyiz Mahkemesi: Yargıtay

DANIŞTAY (İDARİ YARGI)

- İdarî yargıda görevli mahkemeler tarafından verilen kararların **son inceleme merciidir**.
- Kanunla gösterilen belli davalara da **ilk ve son derece mahkemesi** olarak bakar. Kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmeleri hakkında **2 ay** içinde düşüncesini bildirir.
- Danıştay üyelerinin **3/4'ü** Hâkimler ve Savcılar Kurulunca; **1/4'ü** Cumhurbaşkanınca seçilir.
- Üyeler **12 yıl** için seçilir ve bir kimse iki defa Danıştay üyesi seçilemez.
- Danıştay Başkanı, Başsavcı, başkanvekilleri ve daire başkanları, kendi üyeleri arasından Danıştay Genel Kurulunca üye tamsayısının salt çoğunluğu ve gizli oyla **4 yıl** için seçilirler. Süresi bitenler yeniden seçilebilirler.

İlk Derece Mahkemeleri: İdare Mahkemesi, Vergi Mahkemesi

İstinaf Mahkemesi: Bölge İdare Mahkemesi

Temyiz Mahkemesi: Danıştay

UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ

- Uyuşmazlık Mahkemesi **adli ve idari yargı mercileri** arasındaki görev ve hüküm uyuşmazlıklarını kesin olarak çözümlenmeye yetkilidir.
- **1 başkan, 6 asil, 6 yedek** üyeden oluşur.
- Bu mahkemenin başkanlığını Anayasa Mahkemesince, kendi üyeleri arasından görevlendirilen üye yapar.
- Anayasa Mahkemesi ile diğer mahkemeler arasındaki görev uyuşmazlıklarında **Anayasa Mahkemesinin kararı esas alınır**.

Sayıştay

- Sayıştay, merkezi yönetim bütçesi kapsamındaki kamu idareleri ile sosyal güvenlik kurumlarının bütün gelir ve giderleri ile mallarını **TBMM adına** denetler.
- Sayıştay başkan ve üyelerini **TBMM** seçer.
- Danıştay ve Sayıştay kararları arasındaki uyuşmazlıklarda Danıştay kararları esas alınır.
- Mahalli idarelerin hesap ve işlemlerinin denetimi ve kesin hükme bağlanması Sayıştay tarafından yapılır.
- Sayıştay bir hesap yargısıdır ancak yüksek mahkeme değildir.
- Sayıştay bir yargı mercii değildir. Ancak gördüğü hizmetin niteliği ve çalışma usulünün yargısal usule daha yakın olmasından dolayı yargı bölümü içerisinde düzenlenmiştir.

Yargı Yolu Kapalı Olan Durumlar

- **Hakimler ve Savcılar Kurulu kararlarına karşı (Meslekten çıkarma kararları hariç),**
- **Kamu Görevlileri Hakem Kurulu kararlarına karşı,**
- **Yüksek Hakem Kurulu kararlarına karşı,**
- **Milletlerarası Antlaşmalara karşı,**
- **Yüksek Seçim Kurulu kararlarına karşı,**
- **Olağanüstü Hal Cumhurbaşkanlığı kararnamelerine karşı,**
- **İnkılap Kanunlarına ve Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu kararlarına karşı yargı yolu kapalıdır.**

Hakimler ve Savcılar Kurulu (HSK)

- Hakimler ve Savcılar Kurulu **13 üyeden** oluşur ve **iki daire** hâlinde çalışır.
- Kurulun Başkanı Adalet Bakanıdır. Adalet Bakan Yardımcısı kurulun tabii üyesidir.
- Kurulun 3 üyesi adli yargı hakim ve savcılar arasından, 1 üyesi idari yargı hakim ve savcılar arasından Cumhurbaşkanınca seçilir.
- Kurulun 3 üyesi Yargıtay üyeleri, 1 üyesi Danıştay üyeleri, 3 üyesi yükseköğretim kurumlarının hukuk dallarında görev yapan öğretim üyeleri ile avukatlar arasından TBMM tarafından seçilir.
- Üyeler dört yıl için seçilir, süresi biten üyeler bir kez daha seçilebilir.

MAHKEME / KURUL	Üye Sayısı	Üye Seçimi	Başkan Seçimi
Anayasa Mahkemesi	15 üye	TBMM (3 üye) Cumhurbaşkanını (12 üye)	Kendi üyeleri seçer.
Yargıtay	-	Hakimler ve Savcılar Kurulu	Kendi üyeleri seçer.
Danıştay	-	Dörtte biri Cumhurbaşkanını Dörtte üç HSK	Kendi üyeleri seçer.
Uyuşmazlık Mahkemesi	1 başkan, 6 asil, 6 yedek üye	Yargıtay Danıştay	AYM üyeleri seçer.
Hakimler ve Savcılar Kurulu	13 üye	Cumhurbaşkanı (4 üye) TBMM (7 üye)	Adalet Bakanıdır.
Sayıştay	-	TBMM	TBMM seçer.

TEST 25

(Çözümler için karekodu okutunuz.)

1. Uyuşmazlık Mahkemesinin üye sayısı aşağıdakilerden hangisinde doğru verilmiştir?

- A) Bir başkan ve 10 asıl, 10 yedek üye
- B) Bir başkan ve 15 asıl, 12 yedek üye
- C) Bir başkan ve 6 asıl, 6 yedek üye
- D) Bir başkan ve 9 asıl, 9 yedek üye
- E) Bir başkan ve 8 asıl, 8 yedek üye

2. Danıştayla ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi doğrudur?

- A) İdari yargıda genel görevli mahkeme Danıştaydır.
- B) Vergi benzeri malî yükümlülükler ve ödevler hakkında Danıştay ile Sayıştay kararları arasındaki uyuşmazlıklarda Sayıştayın kararları esas alınır.
- C) Danıştay üyelerinin dörtte biri Cumhurbaşkanı tarafından seçilir.
- D) Hâkimler ve Savcılar Kurulunda Yargıtay ve Danıştay eşit sayıda üyeye temsil edilir.
- E) Sayıştay tarafından verilen kararlara karşı Danıştaya itiraz edilebilir.

3. 1982 Anayasası'na göre aşağıdakilerden hangisi Sayıştayın özelliklerinden biri değildir?

- A) Sayıştayın vergiler hakkındaki kararları ile Danıştay kararları arasındaki uyuşmazlıklarda, Danıştay kararları esas alınır.
- B) Sosyal Güvenlik Kurumlarının hesap ve işlemlerinin denetimi Sayıştay tarafından yapılır.
- C) Sayıştay, Anayasanın yargı bölümünde düzenlenmiştir.
- D) Sayıştayın kesin hükümleri hakkında ilgililer bir kereye mahsus olmak üzere karar düzeltilmesi isteminde bulunabilirler.
- E) Mahalli idarelerin hesap ve işlemleri dışındaki diğer kamu idarelerinin denetimi Sayıştay tarafından yapılır.

4. 1982 Anayasası'na göre Yükseköğretim kurumlarının hukuk dallarında görev yapan öğretim üyeleri ile serbest avukatlar arasından HSK'ye üye seçme görevi aşağıdakilerden hangisine aittir?

- A) TBMM
- B) Türkiye Adalet Akademisi
- C) Cumhurbaşkanı
- D) Danıştay
- E) Yargıtay

5. 1982 Anayasası'na göre Sayıştay başkan ve üyeleri aşağıdakilerden hangisi tarafından seçilir?

- A) Cumhurbaşkanı
- B) Hakimler ve Savcılar Kurulu
- C) Adalet bakanı
- D) Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı
- E) TBMM

6. Danıştay üyelerini seçmeye yetkili organlar aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

- A) TBMM - Cumhurbaşkanı
- B) Hakimler ve Savcılar Kurulu - TBMM
- C) Anayasa Mahkemesi - Cumhurbaşkanı
- D) Adalet Bakanlığı - Anayasa Mahkemesi
- E) Cumhurbaşkanı - Hakimler ve Savcılar Kurulu

7. Sayıştayla ilgili aşağıda verilen ifadelerin hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?

- A) Sayıştay yüksek mahkeme değildir.
- B) Danıştay ve Sayıştay kararları arasındaki uyuşmazlıklarda Sayıştay kararları esas alınır.
- C) Sayıştay kararları kesindir ancak bir defaya mahsus olmak üzere yazılı bildirim tarihinden itibaren 15 gün içinde karar düzeltilmesi isteminde bulunulabilir.
- D) Mahalli idarelerin hesap ve işlemlerinin denetimini yapar ve kesin hükme bağlar.
- E) Sayıştay başkan ve üyelerini TBMM seçer.

8. 1982 Anayasası'na göre Uyuşmazlık Mahkemesi ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- A) Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanını Cumhurbaşkanı atar.
- B) Uyuşmazlık Mahkemesi, idare mahkemeleri ile Danıştay kararlarını onaylar.
- C) Uyuşmazlık Mahkemesi adli ve idari yargı mercileri arasındaki görev ve hüküm uyuşmazlıklarını kesin olarak çözümlenmeye yetkilidir.
- D) Yargıtay Başkanı, Uyuşmazlık Mahkemesinin de başkanıdır.
- E) Uyuşmazlık Mahkemesi başkanını HSK seçer.

İDARE HUKUKU

İdarenin örgütlenmesini ve idare ile bireyler arasındaki ilişkileri düzenleyen kamu hukuku dalına **idare hukuku** denir.

İDARE HUKUKUNUN ÖZELLİKLERİ

- İdare hukukunun konusu devlet idaresidir.
- İdare hukukunun amacı kamu yararının sağlanmasıdır.
- İşlemleri tek taraflıdır.
- İdare hukuku kanunlaştırılmamıştır. (Tedvin edilmemiştir.)
- İdare hukuku içtihatlarla dayanan bir hukuk dalıdır.
- İdare hukukundan doğan uyuşmazlıklar idari yargı mercilerinde çözümlenir.
- İdare hukuku genç ve yeni gelişen bir hukuk dalıdır.

İDARE HUKUKUNUN KAYNAKLARI

Asli Kaynaklar: Anayasa, kanun, milletlerarası antlaşmalar, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi, yönetmelik

Yardımcı Kaynaklar: Yargı içtihatları, idari teamül ve tatbikatlar, öğretiler (doktrin, bilimsel görüş)

İDARE HUKUKUNA HÂKİM OLAN İLKELER

İdarenin Kanuniliği İlkesi

Anayasaya göre idarenin kuruluş ve görevleri kanunla düzenlenir. İdarenin faaliyette bulunabilmesi için mutlaka kanundan aldığı bir yetki olmalı ve işlemler kanuna aykırı olmamalıdır.

Merkezden Yönetim İlkesi

İdarenin topluma sunacağı hizmetlerin devlet (başkent) merkezinden ve tek elden yürütülmesi olarak tanımlanabilir.

- Bir tek devlet tüzel kişiliği vardır.
- Tüm idari hizmetler merkezde toplanmıştır.
- Bir taşra teşkilatı vardır.

Merkezi Yönetimin Yararları

- Güçlü bir devlet yönetimi sağlar.
- Hizmetler daha az harcama ile ve akılcı bir biçimde yürütülür.
- Hizmetler yeknesak bir tarzda yürütülür.
- Sosyal devlet anlayışını gerçekleştirir.
- İdarenin yerel etki ve baskılara karşı tarafsızlığını sağlar.
- Çeşitli kamu hizmetlerinin daha ucuz ve rasyonel bir şekilde görülmesini sağlar.

Merkezi Yönetimin Sakıncaları

- Demokratik anlayışa uygun değildir.
- Bürokrasi ve kırtasiyecilik zahmetleri fazladır.
- Hizmetlerin yöresel ihtiyaçlara göre yürütülmesi güçtür.
- Demokrasinin ilke ve esaslarına tam olarak uygun değildir.

Yetki Genişliği İlkesi

Taşra teşkilatının başındaki amirlerin (vali) merkeze danışmadan, merkez adına kendi başlarına karar alma yetkisinin verilmesine **yetki genişliği** denir.

- Bu yetki yalnızca vali tarafından kullanılmaktadır.
- Kullanılan yetki merkeze aittir. Yetki merkez adına yürütülür.
- Yetkinin kullanılmasından kaynaklı tüm gelir ve giderler merkeze aittir.

Yerinden Yönetim İlkesi

Topluma sunulacak bazı idari hizmetlerin merkezi idare teşkilatı içerisinde yer almayan kamu tüzel kişileri tarafından yürütülmesidir.

- Yerel Yerinden Yönetim, (İl özel idaresi, belediye, büyükşehir belediyesi, köy)
- Hizmet Yerinden Yönetim (TRT, YÖK vb.)

Yerinden Yönetim İlkesinin Yararları

- Demokratik anlayışa uygundur.
- Kırtasiyecilik ve bürokrasinin azalmasını sağlar.
- Hizmetler ihtiyaçlara ve gereksinimlere göre yapılır.
- Kararlar daha çabuk alınır.
- Mahalli halkın ihtiyaçları daha çabuk tespit edilir.

Yerinden Yönetim İlkesinin Sakıncaları

- Mali yönden denetimde zorluklar yaşanır.
- Ülke bütünlüğünün sarsılması söz konusu olur.
- Partizanca tutumlara yol açar.
- Hizmetler yeknesak biçimde uygulanmaz.

İdarenin Bütünlüğü İlkesi

İdarenin gerek kuruluş ve gerekse görevleri yönünden bütünlüğü, hiyerarşi ve idari vesayet olarak adlandırılan belli başlı iki hukuki araç ile gerçekleşmektedir.

Hiyerarşi: Üst makam veya memurların ast derecedeki makam ve memurlar üzerinde sahip olduğu hukuki güçtür. Örneğin; valinin kaymakam üzerindeki yetkisi

İdari Vesayet: Merkezi idare ile yerinden yönetim kuruluşları arasındaki bütünlüğü sağlayan hukuki denetim aracıdır. Örneğin; İçişleri Bakanının Belediye Başkanı üzerindeki yetkisi

Kamu Tüzel Kişiliği İlkesi

Kanunla ya da Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle kurulan, üstün ve ayrıcalıklı yetkilerle donatılmış, malları, gelirleri ve personeli ayrı bir statüye tabi tutulan kuruluşlardır.

Tüzel Kişiliği Anayasada Belirtilen Kurumlar

- Devlet
- İl özel idaresi
- Belediye idaresi
- Köy idaresi
- Radyo ve Televizyon Kurumu
- Üniversiteler
- Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu
- Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları

TEST 26

(Çözümler için karekodu okutunuz.)

1. Aşağıdakilerden hangisi idare hukukunun kaynaklarından biri değildir?

- A) Anayasa
- B) Yargı içtihatları
- C) Kanun
- D) Takdir yetkisi
- E) Öğretiler

2. Valilerin merkeze danışmadan, merkezden emir ve talimat beklemeksizin kendi başlarına merkez adına karar alabilmeleri aşağıdakilerden hangisiyle adlandırılır?

- A) Hiyerarşi
- B) Yetki genişliği
- C) İdari vesayet
- D) Yetki devri
- E) İmza devri

3. Aşağıdakilerden hangisi yerinden yönetimin faydaları arasında yer almaz?

- A) Kararlar çabuk alınır.
- B) Bürokrasi ve kırtasiyecilik azalır.
- C) Mahalli halkın ihtiyaçları daha çabuk tespit edilir.
- D) Demokratik anlayışa uygundur.
- E) Hizmetler ülke genelinde yeknesak bir biçimde yürütülür.

4. İdare hukuku ile ilgili;

- I. Statü ve kural hukukudur.
- II. İşlemleri tek taraflıdır.
- III. Yeni gelişen bir hukuktur.

özelliklerinden hangileri doğrudur?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

5. Aşağıda verilen kuruluşlardan hangisinin kamu tüzel kişiliği yoktur?

- A) Belediyeler
- B) Köyler
- C) Vakıflar Genel Müdürlüğü
- D) Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu
- E) Yargı organları

6. Aşağıda verilenlerden hangisi bir hizmet yönünden yerinden yönetim kuruluşudur?

- A) İl özel idaresi
- B) Belediye
- C) Köy
- D) Üniversite
- E) Bakanlıklar

7.

- I. Bürokrasi ve kırtasiyecilik azalır.
- II. Demokratik yönetim anlayışı sağlanır.
- III. İhtiyaç duyulan hizmetlerin tespiti kolaylaşır.

Yukarıdakilerden hangileri yerinden yönetim ilkesinin faydaları arasında yer alır?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

8. Aşağıdakilerden hangisi idare hukukuna hakim olan ilkelere arasında yer alan hukuk devletinin doğrudan gerekleri arasında yer almaz?

- A) Hukuki güvenlik ve öngörülebilirliğin olması
- B) İdari eylem ve işlemlerin yargısal denetime açık olması
- C) Bireylere insan onuruna yaraşır seviyede ekonomik imkânlar sağlanması
- D) İdare edenlerin de idare edilenler gibi hukuk kurallarına uyma zorunluluğunun olması
- E) Devletin yasama, yürütme ve yargı organlarının birbirinden ayrılması

MERKEZİ YÖNETİM

MERKEZİ YÖNETİMİN BAŞKENT TEŞKİLATI

CUMHURBAŞKANI

- Cumhurbaşkanı Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde idarenin başıdır. 5 yıllığına halk tarafından seçilir.

MİLLİ GÜVENLİK KURULU

- MGK; devletin milli güvenlik siyasetinin tayini, tespiti ve uygulanması ile ilgili görüşlerini Cumhurbaşkanıya bildirir. Kararları tavsiye niteliğindedir. Kurul 2 ayda bir toplanır.

DANIŞTAY

- Hem yüksek idare mahkemesi hem de devletin danışma ve inceleme organı olarak iş görmektedir.

SAYIŞTAY

- Sayıştay anayasaya göre TBMM adına; Merkezi yönetim bütçesini, sosyal güvenlik kuruluşlarının bütçelerini, mahalli idarelerin bütçelerini denetler.

MERKEZİ YÖNETİMİN TAŞRA TEŞKİLATI

İL YÖNETİMİ

İllerin kurulması, kaldırılması ve adlarının değiştirilmesi, **kanun** ile olur.

Vali

- Cumhurbaşkanı kararıyla atanırlar.
- İlde, devletin ve Cumhurbaşkanının temsilcisidir.
- En az 4 yıllık yükseköğrenim mezunu olunmalıdır.
- Valilik istisnai bir memurluktur.

Valinin Başlıca Görevleri

- İlde düzen ve güvenliği sağlamak
- Devlet dairelerinin ve memurların verimli çalışmalarını sağlamak
- İlin ihtiyaçlarını saptamak ve gidermeye çalışmak
- İl sınırları içinde kanunları, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerini ve yönetmelikleri uygulamak
- Genel emirler çıkarmak ve uygulamak
- Yabancı devlet temsilcilerini kabul etmek

İLÇE YÖNETİMİ

İlçelerin kurulması, kaldırılması ve adlarının değiştirilmesi **kanun** ile olur.

Kaymakam

- Cumhurbaşkanı onayıyla atanırlar.
- İlçede, Cumhurbaşkanının temsilcisidir.
- İlçe idaresinin en büyük mülkü amiridir.
- Genel emir çıkarma yetkisi, yabancı ülke temsilcileri ile görüşme yetkisi yoktur.

Kaymakamın Başlıca Görevleri

- İlçede can ve mal güvenliğini sağlamak
- Devlet dairelerinin çalışmalarını denetlemek
- Validen aldığı emirleri yerine getirmek
- Kanunları, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerini ve yönetmelikleri uygulamak
- İlçede yapılan resmi törenlere başkanlık yapmak

Not: Devletin kamu hizmet ve faaliyetlerinin görülmesinde bir yer veya hizmetin başındaki görevliye, esasen merkeze ait olan bazı kararları alma ve uygulama yetkisinin tanınmasına **yetki genişliği** denir. Yetki genişliği sadece il genel idaresinin amiri olan valiler tarafından kullanılır. Valiler hakkında yapılacak cezai soruşturmaları Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı yürütür.

TEST 29

(Çözümler için karekodu okutunuz.)

1. Valiler hakkında yapılacak olan cezai soruşturmalar aşağıdakilerden hangisi tarafından yürütülür?

- A) İçişleri Bakanlığı
- B) Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı
- C) Adalet Bakanlığı
- D) İldeki Cumhuriyet Savcısı
- E) İçişleri Bakanlığı Müfettişleri

2. Merkezi yönetime yardımcı olan kuruluşlar arasında;

- I. Milli Güvenlik Kurulu
- II. Devlet Denetleme Kurulu
- III. Sayıştay
- IV. Danıştay

hangileri gösterilebilir?

- A) I ve II
- B) II ve III
- C) III ve IV
- D) I, II ve III
- E) I, III ve IV

3. Aşağıdakilerden hangisi kaymakamın yetkileri arasında yer almaz?

- A) İlçede teşkilatı ve görevli memuru bulunmayan işlerin yürütülmesini sağlamak
- B) İlçede yapılacak resmi törenlere başkanlık yapmak
- C) İlçede kamu düzen ve emniyetinin sağlanması için gerekli önlemleri almak
- D) İlçe memurlarının çalışmalarını gözetlemek ve denetlemek
- E) Olağanüstü durumlarda askeri kuruluşlardan yardım istemek

4. Aşağıdakilerden hangisi merkez teşkilatında yer alan kişilerden biridir?

- A) Vali
- B) Kaymakam
- C) Muhtar
- D) Belediye başkanı
- E) Cumhurbaşkanı

5. Aşağıdakilerden hangisi valinin görevlerinden biri değildir?

- A) İlde düzen ve güvenliği sağlamak
- B) İlin ihtiyaçlarını saptamak ve gidermeye çalışmak
- C) Yabancı devlet temsilcilerini kabul etmek
- D) Genel emirler çıkarmak ve uygulamak
- E) İlçede yapılan resmi törenlere başkanlık yapmak

6. İlçelerin kurulması aşağıda verilenlerden hangisiyle olur?

- A) Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile
- B) Kanun ile
- C) Emir ve genelge ile
- D) Yönetmelik ile
- E) İçişleri Bakanının kararı ile

7. "Vali ilde temsilcisi ve idari yürütme vasıtasıdır."

Yukarıdaki boşluğa aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) İçişleri Bakanının
- B) Ayrı ayrı her bakanlığın
- C) Devletin
- D) Cumhurbaşkanının
- E) Devletin ve Cumhurbaşkanının

8. İllerin kurulması, kaldırılması ve adlarının değiştirilmesi aşağıdakilerden hangisi ile olur?

- A) İçişleri Bakanlığının kararıyla
- B) Kanunla
- C) Adalet Bakanlığının kararıyla
- D) İl genel meclisinin kararıyla
- E) Yönetmelikle

9. "İllerde valilerin merkeze danışmadan bazı yetkiler kullanması" aşağıdaki kavramlardan hangisi ile ilgilidir?

- A) Yetki aktarımı
- B) Yetki devri
- C) İmza devri
- D) Yetki genişliği
- E) Yetki aşımı

İNSAN HAKLARI

İnsan hakkı; her kişinin yalnızca insan olmak itibarıyla sahip bulunduğu değeri korumaya dönük eylem potansiyelinin başkalarınınca tanınmasını ve her çeşit dış müdahaleye karşı korunmasını gerektiren en üstün ahlaki iddia veya taleptir.

İNSAN HAKLARININ NİTELİKLERİ

Evrensellik: İnsan hakları evrenseldir çünkü ihtiyaçlar ve kapasitelerle ilgili olarak tüm insanlar için geçerli olan kabullere dayanır.

Doğuştan Kazanılma: İnsan hakları, insanın doğuştan sahip olduğu doğasından kaynaklanan, kişiliğinden ayrılmaz haklardır.

Mutlaklık: İnsan haklarının varlığı hiçbir kayda ya da şarta bağlanamaz; kapsamı daraltılamaz, kısıtlanamaz.

Bireye Ait Olma: İnsan hakları genelde birey haklarıdır. Çünkü topluluk, cemaat, grup, sınıf ve toplumlar bireylerden oluşan ilişki ağlarıdır.

Vazgeçilmezlik: İnsanlar, insan haklarına doğuştan sahip olmaktadır. Bu haklar sözleşme yoluyla başkasına devredilemeyeceği gibi bunlardan vazgeçilememektedir.

İNSAN HAKLARININ SINIFLANDIRILMASI

Jellinek'in Sınıflandırması

Negatif Statü Hakları (Koruyucu Haklar): Kişileri, devlete ve topluma karşı koruyan hak ve hürriyetlere negatif statü hakları denir. **Örneğin;** *din hürriyeti, konut dokunulmazlığı...*

Pozitif Statü Hakları (İsteme Hakları): Kişilerin, toplumdan ve devletten isteyebilecekleri haklara pozitif statü hakları denir. **Örneğin;** *eğitim - öğretim hakkı, sağlık hakkı...*

Aktif Statü Hakları (Katılma Hakları): Kişinin, devlet idaresine katılmasını ve siyasal gücün kullanılmasını sağlayan haklara aktif statü hakları denir. **Örneğin;** *seçme - seçilme hakkı, dilekçe hakkı...*

Karel Vasak'ın Tarihsel Bakımdan (Kuşaklara Göre) Sınıflandırması

Birinci Kuşak İnsan Hakları: Bireyi korumaya yönelik haklardır. Devleti sınırlayan bu haklar; kişiye, devletin, toplumun ve üçüncü kişilerin dokunamayacağı özel, bağımsız bir eylem alanı sağlar. **Örneğin;** *yaşam hakkı, kişi güvenliği, mülkiyet hakkı, din ve vicdan özgürlüğü, seçim hakkı...*

İkinci Kuşak İnsan Hakları: İkinci kuşak hakların doğuşunun temelinde, Sanayi Devrimi, bu ekonomik ve sosyal dönüşümün yarattığı ve derinleştiği sosyal sınıflar arasındaki sosyal eşitsizlikler ve işçi sınıfının bu eşitsizliklere gösterdiği tepki ve eylemler vardır. **Örneğin;** *çalışma hakkı, dinlenme hakkı, konut hakkı, sendika hakkı, grev hakkı, sağlık hakkı, sosyal güvenlik hakkı...*

Üçüncü Kuşak İnsan Hakları: İnsancıl bir toplum yaşamı düşüncesinin anlatımıdır. Hem bireylere, hem de toplumun tümüne aittir. İnsan için gerekli olan dayanışma ortamını yaratabilmektir. **Örneğin;** *iletişim hakkı, barış hakkı, çevre hakkı, bilgi edinme hakkı, gelişme hakkı...*

Dördüncü Kuşak İnsan Hakları: Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin yol açacağı olumsuz gelişmelere yönelik ortaya çıkan haklardır. **Örneğin;** *kent hakkı, ekosistem hakkı...*

İNSAN HAKLARI İLE İLGİLİ BELGELER

Medine Anayasası (MS 622)

Hz. Muhammed (sav.)'in Medine'ye hicretinden sonra Medine'de yaşayan Müslümanlar, Yahudiler ve Müşrikler arasında yapılan sözleşmedir.

Magna Carta (1215)

Bu belge; kralın yetkilerini kısıtlamış, kişi hürriyetlerinin sınırlarını genişletmiştir. İnsan haklarının sembolü ilk önemli belge sayılmaktadır. Tarihin ilk yazılı anayasası olarak kabul edilir.

Haklar Dilekçesi (1679)

Kanun olmadan vergi toplanmayacağıının ve vergilerin artırılmayacağıını belirtmiştir. Magna Carta'nın aksine sadece bir sınıf değil bütün İngiliz halkına tanınmıştır.

Haklar Bildirisi (1689)

İngiltere parlamentosunun üstünlüğüne yer vermiştir. Bu belgede ilk defa parlamento içinde söz ve tartışmalara dokunulmazlık getirilmiştir.

Virginia Haklar Beyannamesi (1776)

Virginia kentinde yaşayan halk temsilcileri tarafından yetersiz hükümete karşı isyan hakkını da içeren, insanın doğuştan gelen doğal haklarını beyan etmek üzere hazırlanan bir belgedir.

Amerikan Bağımsızlık Bildirisi (1776)

Amerikan Bağımsızlık Bildirisi, On Üç Koloni'nin Büyük Britanya Krallığı'ndan ayrı olarak bağımsızlıklarını ilan ettikleri belgedir. Bu bildiriye göre devletin görevi kişilerin hak ve özgürlüklerini güvence altına almak ve uygun ortamı hazırlamaktır.

İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi (1789)

Fransız Devrimi'nin temelini oluşturan 1789'da demokrasi ve özgürlük sebep gösterilerek insan haklarını korumak amacıyla Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi yayımlanmıştır.

AVRUPA KONSEYİ (CE)

Kuruluş	1949
Merkezi	Strazburg (Fransa)
Üye Ülkeler	46 üye ülkesi vardır.
Amacı	Üyeleri arasında, ortak mirasları olan ülkü ve ilkeleri korumak, yaymak ve siyasi, ekonomik ilerlemeleri sağlamak amacıyla daha sıkı bir birlik yaratmaktır.
	<ul style="list-style-type: none"> Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Avrupa Konseyine bağlıdır. Türkiye, kurucu üyelerdendir.

AVRUPA GÜVENLİK VE İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI (AGİT)

Kuruluş	1975 Helsinki Nihai Senedi - Kurumsal 1995
Merkezi	Viyana (Avusturya)
Üye Ülkeler	57 üye ülkesi vardır.
Amacı	Bloklar arası gerginliği ve anlaşmazlık noktalarını azaltmak ve Avrupa'da güvenliği sağlamak
	<ul style="list-style-type: none"> Türkiye, kurucu üyelerdedir. Helsinki Konferansı ile kurulmuştur.

EKONOMİK İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI (EİT)

Kuruluş	1949
Merkezi	Tahran (İran)
Üye Ülkeler	10 üye ülkesi vardır.
Amacı	Üye ülkelerin kalkınmalarına katkıda bulunmak ve EİT bölgesindeki ticareti geliştirmek
	<ul style="list-style-type: none"> Türkiye, kurucu üyelerdendir.

EKONOMİK İŞBİRLİĞİ VE GELİŞME TEŞKİLATI (OECD)

Kuruluş	1961
Merkezi	Paris (Fransa)
Üye Ülkeler	37 üye ülkesi vardır.
Amacı	Herkes için iş imkânı yaratılması ve sosyal eşitlik ile etkin ve sağlıklı bir yönetim gerçekleştirilme
	<ul style="list-style-type: none"> Türkiye, kurucu üyelerdendir.

GELİŞMİŞ VE GELİŞMEKTE OLAN 20 ÜLKE (G-20)

Kuruluş	1999
Merkezi	Hindistan (30 Kasım 2023'e kadar)
Üye Ülkeler	21 üye ülkesi vardır.
Amacı	Küresel ekonomi ve mali sistemin daha fazla geliştirilmesini sağlamak, küresel krizlere karşı önlem almak
	<ul style="list-style-type: none"> Türkiye, G-20'ye 2015 yılında girmiştir.

İSLAM İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI (İİT)

Kuruluş	1969
Merkezi	Cidde (Suudi Arabistan)
Üye Ülkeler	57 üye ülkesi vardır.
Amacı	Üye devletler arasında iş birliği ve dayanışmayı güçlendirmek, İslam dünyasının hak ve çıkarlarını korumaktır.
	<ul style="list-style-type: none"> Türkiye, kurucu üyelerdendir.

KARADENİZ EKONOMİK İŞBİRLİĞİ ÖRGÜTÜ (KEİ)

Kuruluş	1992
Merkezi	İstanbul
Üye Ülkeler	14 üye ülkesi vardır.
Amacı	Karadeniz havzasındaki ülkelerin ekonomik iş birliğini amaçlayan uluslararası kuruluştur.
	<ul style="list-style-type: none"> Türkiye, kurucu üyelerdendir.

GELİŞEN SEKİZ ÜLKE (D-8) TEŞKİLATI

Kuruluş	1997
Merkezi	İstanbul
Üye Ülkeler	8 üye ülkesi vardır.
Amacı	Kalkınma yolundaki ülkelerin dünya ekonomisi içindeki konumlarını iyileştirmek ve ticari ilişkilerini çeşitlendirmek
	<ul style="list-style-type: none"> Türkiye, kurucu üyelerdendir.

ULUSLARARASI TÜRK KÜLTÜRÜ TEŞKİLATI (TÜRKSOY)

Kuruluş	1993
Merkezi	Ankara
Üye Ülkeler	8 üye ülkesi vardır.
Amacı	Ortak Türk kültürünü gelecek nesillere aktarmak ve dünyaya tanıtmak ve Türk halklarının gönül birlikliğini ve kardeşliğini güçlendirmek
	<ul style="list-style-type: none"> Resmi dili Türkçe'dir.

KUZEY ATLANTİK KONSEYİ (NATO)

Kuruluş	1949
Merkezi	Brüksel (Belçika)
Üye Ülkeler	31 üye ülkesi vardır.
Amacı	Sovyet yayılmacılığına karşı üye ülkeler arasında askeri işbirliği oluşturmak ve üye ülkelerin özgürlük ve güvenliklerini korumaktır.
	<ul style="list-style-type: none"> Türkiye, NATO'ya 1952 yılında girmiştir. NATO'nun Bölümleri: NATO Konseyi (en yüksek karar alma organı), Askeri Komite ve Genel Sekreterliktir.

EDEBİ BİLGİLER

- Dünyadaki ilk çocuk dergisi 1751 yılında, John Newbery tarafından çıkarılmıştır.
- Dünyada ilk gazete örneklerine Mısır'da rastlanmıştır.
- Dünyadaki ilk roman 1007 yılında Japon meclis üyesi bir kadın tarafından yazılmıştır. Romanın adı "Genji'nin Hikâyesi"dir.
- Dünya'da folklor sözcüğünü kullanan ilk kişi William Thoms'tur (1846).
- Türkiye'de folklor terimini 1913'te Rıza Tevfik, Peyan adlı gazete de kullanmıştır.
- Türkçe yazılmış ilk ansiklopedi Şemseddin Sami'nin yazdığı Kamus-ü Alam'dır.
- Yazıya geçirilen ilk masallar Billur Köşk Masalları'dır.
- Dünyanın bilinen en uzun destanı Kırgızların Manas Destanı'dır.
- Dünyada deneme türünün en önemli ismi Montaigne'dir.
- İlk modern roman Cervantes'in Don Kişot'udur.
- Osmanlı Devleti içinde divanı olan tek kadın şair II. Mahmut'un kızı Adile Sultan'dır.
- İlk Türk gazetecilerinden biri Ağâh Efendi'dir.
- İlk tasavvuf şairi Ahmet Yesevi'dir.
- Tragedyanın ilk büyük ustası Aiskhylos'tur.
- Yurt dışında çıkan ilk Türk gazetesi Muhbir'dir. Bu gazete Ali Suavi tarafından çıkarılmıştır.
- İlk Türkçe gazete Sultan Mahmut'un girişimiyle 1831 yılında Takvim-i Vekayi adıyla yayımlanmıştır.
- Bir Türk tarafından yayımlanan ilk özel gazete Tercüman-ı Ahval'dir.
- İlk günlük gazete Ceride-i Havadis'tir.
- İlk resimli Türk dergisi Mirat'tır.
- İlk mizah dergisi Diyojen'dir.
- Divan edebiyatının ilk şairi Hoca Dehhani'dir.
- Türkçede ilk sözlük ve dil bilgisi kitabı Divanü Lügati't Türk'tür.
- İlk Türkçe metinler Orhun Abideleri'dir.
- Türkiye'de ilk komedi yazarı Şinasi'dir (Şair Evlenmesi adlı eseri). Bu eser aynı zamanda ilk yerli tiyatrodur.
- İlk Türk-İslam şairi Yusuf Has Hacıp'tir.
- Türk edebiyatında yazılmış ilk mesnevi, Yusuf Has Hacıp'in yazdığı Kutadgu Bilig'dir.
- Namık Kemal'e ait Cezmi adlı roman Türkiye'deki ilk tarihi romandır.
- Türk edebiyatında matbaada basılan ilk kitap Vankulu Mehmet Efendi'nin Vankulu Lügati'dir.
- İlk şiir çevirisi Tercüme-i Manzume'dir.
- Tercüman-ı Ahval Mukaddimesi ilk makaledir.
- İlk fıkra yazarı Ahmet Rasim'dir.
- İlk seyahatname Ahmet Fakih'in Kitab-ı Evsaf-ı Mesâcidi-ş Şerife adlı eseridir.
- Batı tekniğine uygun ilk roman Halit Ziya Uşaklıgil'in Aşk-ı Memnu adlı eseridir.
- İlk çeviri roman Yusuf Kamil Paşa'nın Telemak adlı eseridir. Yusuf Kamil Paşa bu eseri Fenelon'dan çevirmiştir.
- İlk köy romanı Nabizade Nazım'ın Karabibik adlı eseridir.
- İlk psikolojik roman Mehmet Rauf'un yazdığı Eylül adlı eseridir.
- İlk realist roman Recaizade Mahmut Ekrem'in Araba Sevdası adlı eseridir.
- İlk yerli roman, Şemsettin Sami'nin yazdığı Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat adlı eseridir.
- İlk antoloji, Ziya Paşa'nın Harabat'ıdır.
- İlk edebi roman, Namık Kemal'in yazdığı İntibah adlı eseridir.
- İlk bibliyografya Katip Çelebi'nin Keşfü'z Zünun adlı eseridir.
- Şiirde ilk defa Türk kelimesini kullanan şair Mehmet Emin Yurdakul'dur.
- Türk edebiyatında sahnelenen ilk tiyatro eseri Namık Kemal'in yazdığı Vatan Yahut Silistre'dir.
- Şarkı nazım şeklinin en önemli ismi Nedim'dir.
- İlk tarih ve coğrafya ansiklopedisi Şemsettin Sami'nin yazdığı Kamus'ul Alam'dır.
- Türk edebiyatında aruz vezniyle yazılan ilk eser Kutadgu Bilig'dir.
- İlk kadın romancı Fatma Aliye Hanım'dır.
- Edebiyat sözcüğünü kullanan ilk kişi Şinasi'dir.
- İlk çocuk yayını Eftal ve Mümeyyiz'dir.
- İlk yerli çizgi roman Köroğlu'dur.
- İlk Türk sosyolog Ziya Gökalp'tir.
- Türkiye'deki ilk Müslüman kadın tiyatrocusu Afife Jale'dir.
- Türk edebiyatında deneme türünde öne çıkan en önemli isim Nurullah Ataç'tır.
- İlk edebi topluluk Servetifünun'dur.
- Nobel'e aday gösterilen ilk Türk yazar Yaşar Kemal'dir.
- 2006'da Türkiye'nin ilk Nobel Edebiyat Ödülü'nü alan yazar Orhan Pamuk'tur.
- 2009'da basılan "Aşk" adlı romanı ile Türk edebiyat tarihinin en kısa sürede, en çok satan romanın yazarı Elif Şafak'tır.
- Mehmet Fuad Köprülü (d. 4 Aralık 1890, İstanbul - ö. 28 Haziran 1966, İstanbul), ordinaryüs profesör tarihçi, edebiyatçı, dışişleri bakanlığı da yapmış siyasetçi.
- Adana Lisesi'nin Edebiyat öğretmeni Arif Nihat Asya Adana'nın kurtuluş günü olan 5 Ocak günü için yazdığı Bayrak şiiri ile ünlenmiş ve 'Bayrak Şairi' olarak anılmıştır.

TEST 36

(Çözümler için karekodu okutunuz.)

1. Dünya'nın en uzun kanalı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Süveyş Kanalı
- B) Korint Kanalı
- C) Kiel Kanalı
- D) Panama Kanalı
- E) Klong Kanalı

2. Dünya'nın en kalabalık ve en büyük kıtası aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Avrupa Kıtası
- B) Asya Kıtası
- C) Afrika Kıtası
- D) Avustralya Kıtası
- E) Antarktika Kıtası

3. Dünya'daki en yüksek çağlayan aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tugela Çağlayanı
- B) Angel Çağlayanı
- C) Niegara Çağlayanı
- D) Yosemite Çağlayanı
- E) Gavarnie Çağlayanı

4. Dünya'nın en uzun akarsuyu aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Nil Nehri
- B) Amazon Nehri
- C) Mississippi Nehri
- D) Kongo Nehri
- E) Ganj Nehri

5. Dünya'nın en geniş arazili ülkesi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Fransa
- B) Almanya
- C) Rusya
- D) İtalya
- E) İngiltere

6. Dünya'da en çok ülke ile sınır komşusu olan ülke aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Japonya
- B) Rusya
- C) Fransa
- D) ABD
- E) Çin

7. Dünya'nın en tuzlu denizi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kızıldeniz
- B) Hazar Denizi
- C) Akdeniz
- D) Karayip Denizi
- E) Umman Denizi

8. İngiltere ile Fransa'yı birbirine bağlayan tünellerden hangisidir?

- A) Bolmen Tüneli
- B) Oriente Tüneli
- C) Pekin Tüneli
- D) Vauk Tüneli
- E) Manş Tüneli

9. Dünya üzerindeki en derin göl aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Baykal Gölü
- B) Tanganyika Gölü
- C) Ontario Gölü
- D) Victoria Gölü
- E) Erie Gölü

10. Dünyanın en derin mağarası aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Mammoth Mağarası
- B) Wonder Mağarası
- C) Krubera Mağarası
- D) Loung Mağarası
- E) Mfouda Mağarası

İvedik Organize Sanayi Matbaacılar Sitesi
1518 Sok. Mat-Sit İş Merkezi No.:2/20
Yenimahalle / ANKARA
Telefon: 0 312 384 29 95 - Belgegeçer: 0312 342 23 58
WhatsApp: 0 505 925 57 81
www.datayayinlari.com | bilgi@datayayinlari.com

9 786256 519350